

BAKLIYAT SEKTÖRÜ “HAVZA MODELİ”Nİ BEKLIYOR

HAZIRLAYAN:
İSHAK SEVGİN

Bir zamanlar küresel bakliyat pazarında söz sahibi ülkeler arasında yer alan Türkiye'de yüksek girdilerden dolayı emeğinin karşılığını alamayan üretici bakliyat ekimden uzaklaşırken, bu durum beraberinde arz açığını da getirdi. Sektör temsilcileri üretimi artırmak için Milli Tarım politikası olarak açıklanan “havza modeli”nin hayata geçirilmesini bekliyor.

1.2

MİLYON TON

**Türkiye'nin 2018 yılı
bakliyat ürünleri
üretimi**

370

MİLYON DOLAR

**Türkiye'nin 2018 yılı
bakliyat ürünleri
ithalatı**

330

MİLYON DOLAR

**Türkiye'nin 2018 yılı
bakliyat ürünleri
ihracatı**

Fotoğraflar: Dünya Gazetesi Fotoğraf Arşivi

İçerdiği lif ve vitaminler bakımından hububat ve bakliyatlar, insan sağlığına sunduğu katkının yanı sıra kayda değer bir ekonomik değer de oluşturuyor. Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nden alınan verilere göre, bugün itibarıyla dünya genelinde 95 milyon 167 bin hektar alanda bakliyat ekimi yapılıyor. Global ölçekte yaklaşık 96 milyon ton üretim ile 85 milyar dolarlık piyasa değerine sahip olan bakliyatlar, 11.6 milyar doları ihracat ve 11.4 milyar doları ithalat olmak üzere toplam 23 milyar dolarlık dış ticaret değeri oluşturuyor. Küresel bakliyat üretiminde 15'inci sırada olan ve dünya bakliyat üretiminin yüzde 1.3'ünü sağlayan Türkiye'de bakliyat, 2018 yıl sonu itibarıyla yaklaşık 6 milyar liralık iç pazar büyüklüğüne sahip.

Bir zamanlar küresel bakliyat pazarında söz sahibi ülkeler arasında yer alan Türkiye'de, yüksek girdilerden dolayı emeğinin karşılığını alamayan üretici; bakliyat ekimden uzaklaşırken, bu durum beraberinde arz açığını getirdi. Oluşan arz açığını kapatmak amacıyla ithalata yönelen ve şu anda bakliyat ithalatçısı ülkeler arasında gösterilen Türkiye'de sektör, üreticiyi bakliyat ekimine yeniden sevk edecek planlı ve sürdürülebilir tarım politikaların geliştirilmesini talep ediyor.

Verimli tohum desteği ile çiftçi yönlendirilmeli

Üretimi artırmak için öncelikle Milli Tarım politikası olarak açıklanan "havza modeli"nin hayata geçirilmesini beklediklerini söyleyen sektör temsilcileri, ayrıca verimli tohum desteği ile çiftçilerin yönlendirilmesini de istiyor. Öte yandan bakanlık tarafından kilogram başına verilen desteklerin üretim için hayati önem taşıdığını belirten temsilciler, bu yüzden desteklerinin artarak sürmesini talep ediyor.

1990'lı yıllarda yaklaşık 2 milyon ton üretim, sıfır ithalat ve yıllık 750 bin ton ihracatıyla küresel ticarete Hindistan'dan sonra ikinci sıraya kadar çıkan Türkiye, şu anda bakliyat ürünleri ithalatı yapan ülkeler arasında gösteriliyor. Türkiye'de baklagil ithalat ve ihracatında görülen artış ve azalışların üretimde yaşanan sorunların yanı sıra küresel piyasada rakip ülkelerin elde ettikleri rekabet üstünlüklerinden kaynaklandığını söyleyen sektör temsilcileri, Türkiye'nin günümüzde küresel piyasada ucuz fiyatla ürün

Yıllar İtibarıyla Türkiye'de Bakliyat Ürünleri Ekim Alanı ve Üretimi

Yıllar	Ekim alanı (ha)	Üretim (Bin/Ton)
2014	743.822	1.035
2015	690.289	1.079
2016	715.241	1.080
2017	790.483	1.163
2018	887.922	1.225

Kaynak: TÜİK

satan ülkeler karşısında rekabet şansını kaybettiğine dikkat çekiyor. Türkiye'de bakliyat üretiminin artırılması için öncelikle üretim planlaması yapılarak girdi maliyetlerinin düşürülmesi ve üreticinin desteklenmesi gerektiği konusunda birleşen temsilciler,

söz konusu sorunların çözülmesiyle tarımsal üretimin artacağını ve artan üretimle de küresel ticareten daha fazla pay alınacağını altını çiziyor.

2018 yılında üretim yüzde 6 artış kaydetti

Nohut, kuru fasulye ve mercimek, Türkiye'de üretimi en fazla gerçekleştirilen bakliyat ürünleri arasında ilk sırada yer alıyor. Türkiye'de baklagil üretimi iç tüketimi karşılayamadığından, ihtiyacın kalan kısmı ithal ediliyor. 1990'lı yıllarda yaklaşık 2 milyon ton olan Türkiye'nin toplam baklagil üretimi, aradan geçen süre zarfında yaklaşık yüzde 60 azaldı. 2018 yılında ise üretimi 2017'ye göre yüzde 6 artış kaydeden Türkiye, yaklaşık 1.2 milyon ton bakliyat üretimi gerçekleştirdi. Bu üretimden 630 bin ton ile nohut yüzde 51.4, mercimek 353 bin ton ile yüzde 28.8,

kuru fasulye 220 bin ton ile yüzde 17.9 pay aldı. Bakla, bezelye, börülce ve diğer baklagillerin toplam üretimi ise 22 bin 220 ton olarak gerçekleşti. Üretimdeki artışa bağlı 2017'ye göre Türkiye'nin bakliyat ürünleri ithalatı az da olsa düşüş gösterdi. 2018'de toplam 370 milyon dolar değerinde yaklaşık 491 bin ton bakliyat ürünleri ithalatı yapan Türkiye, toplam 330 milyon dolarlık 438 bin ton bakliyat ürünleri ihracatı gerçekleştirdi.

Abdullah Özdemir: Bakliyat tüketimini artırmalıyız

Mersin Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Abdullah Özdemir, "Mart ayı enflasyon verilerine göre yıllık enflasyon yüzde 19.71 olarak gerçekleşti. En fazla artış ise yüzde 29.77 ile enflasyon sepetinin yaklaşık dörtte birini oluşturan gıda grubunda meydana geldi. Dolayısıyla enflasyon ile

mücadele kapsamında özellikle tüketiciler açısından zorlu bir dönemin içindeyiz. Buna ek olarak, gıda ürünleri ile ilgili abartılı, doğruları yansıtmayan ve herhangi bir bilimsel dayanağı bulunmayan açıklamalar hem tüketiciler hem de sektör açısından olumsuz bir algı yaratarak, bu süreci daha da zorlaştırıyor. Bu tür açıklamaları son dönemlerde özellikle bakliyat ürünlerinde sıkça görmeye başladık" diye konuşuyor.

Mersin Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Abdullah Özdemir şöyle devam ediyor: "Bakliyat tüketimini özendirmeliyiz. Dünya genelinde yapılan birçok araştırmaya göre düzenli olarak gerçekleştirilen bakliyat tüketimi obezite, kalp hastalıkları, diyabet, böbrek rahatsızlığı ve bazı kanser türleri riskini azaltmaya yardımcı oluyor. Çünkü bakliyat ürünleri önemli bir protein kaynağıdır. Et ve et ürünleri ile eşdeğer protein

Yıllar İtibarıyla Türkiye'nin Bakliyat Ürünleri İthalatı ve İhracatı (Milyon/Dolar)

Yıllar	İthalat	İhracat
2014	366	226
2015	271	231
2016	286	221
2017	349	289
2018	370	330

Kaynak: PAKDER

seviyesine sahiptir. Demir, potasyum ve lif açısından oldukça zengindir. Kolesterol ve gluten içermez. Yağ oranı düşüktür. Yani bakliyat, dengeli beslenme ve sağlıklı yaşam açısından önemli bir rol oynuyor.

Diğer yandan, bakliyat ürünleri oldukça bereketlidir. Şu an yakın fiyat seviyesine sahip çeşitli gıdaların bir kilogramı ile tek ya da birkaç pişirimlik yemek yapılabilir. Örneğin, bir kilogram ıspanak ile 4-6 porsiyon yemek hazırlanabilir. Oysa kuru fasulye, barbunya, nohut, kırmızı ve yeşil mercimek gibi bakliyat ürünlerinin herhangi birini kullanarak, 16 ila 20 porsiyonluk yemek pişirmek mümkün. Dolayısıyla porsiyon başına maliyeti daha düşük. Başka bir deyişle fiyat açısından değerlendirildiğinde, bakliyat ürünleri aslında çok ucuz ve ekonomiktir. Üstelik birçok gıdaya kıyasla muhafazası daha kolaydır. Doğru saklanması halinde bozulma riski bulunmaz.

"Satın alma kararlarımızda rasyonel davranmalıyız"

Son reform paketinde gıda enflasyonu ile mücadelede atacağı adımları açıklayan hükümet, en önemli yapısal reformun 'Tarımda Milli Birlik Projesi' olacağını vurguladı. Ancak unutmamalıyız ki enflasyon sadece hükümetin değil, ülkemizin sorunudur. Bu çerçevede reel kesim, finans sektörü ve sivil toplum kuruluşlarının bir bütün olarak hareket etmesi büyük önem taşıyor. En önemli görevin ise toplumun bireyleri olarak bize düştüğü kanaatindeyim. Satın alma kararlarımızda rasyonel davranmalı, herhangi bir dayanağı bulunmayan ve gerçekleri yansıtmaktan uzak açıklamalara itibar etmemeliyiz. Böylece, tüketiciler olarak bilinçli bir şekilde hareket ederek, enflasyonla mücadele sürecine en önemli katkıyı sunabiliriz."

“DESTEK İMKÂNlarıyla ÜRETİM CAZİP HALE GETİRİLMELİ”

İSMET ARAL
Tarım Ürünleri Hububat, Bakliyat İşleme ve Paketleme Sanayicileri Derneği (PAKDER) Başkanı

Bakliyata gerekli önemi vererek, yıllık üretimi yaklaşık 2 milyon tona çıkarmak bugün itibarıyla sektörün en önemli konusu. Yıllık 700 milyon dolarlık ihracatı konuşabiliyoruz için ise üretimi 2 milyon tona ulaştırmamız gerekiyor. Peki üretimi artırmak için neler yapılıyor ve nelerin yapılması lazım? Üretimi artırmak için öncelikle milli tarım politikası olarak açıklanan havza modelinin hayata geçirilmesini bekliyoruz. Milli proje devreye alınırken, verimli tohum desteği verilerek çiftçilerin yönlendirilmesi gerekiyor. Bakanlık bakliyat için ürünlere destek tutarını her sene açıklıyor ve 2018 ürün desteği kilogram bazında devam etti. Bu yıl söz konusu desteğin kilogramda en az 60 kuruş olmasını bekliyoruz. Diğer taraftan devletin alternatif destek imkânlarıyla üretimi cazip hale getirmesini ve şehirden kırsal kesime ters göçün sağlanması için projeler hazırlamasını talep ediyoruz. Bu noktada STK olarak devlete her türlü desteği sağlamaya hazırız.

Bakliyat üretimi ve ihracatı gerek üretim yerindeki çiftçileri açısından gerekse bölge insanı açısından Türkiye için temel tarımsal faaliyettir. Ancak pazarlama ka-

Alternatif destek imkânlarıyla üretimin cazip hale getirilmesini ve şehirden kırsal kesime tersine göçün sağlanması için projeler hazırlamasını talep ediyoruz. Bu noktada sivil toplum kuruluşu olarak devlete her türlü desteği sağlamaya hazırız.

nalarında bakliyat, maalesef gerekli katma değeri sağlayamıyor, kârsız iş yapıyor. Sektörün en büyük sıkıntısı gerekli marjların oluşturulamaması. Sektörde rekabet ve pazarlama son noktasına kadar çok ağır şekilde devam ediyor.

“Havza modeli, Türkiye için önemli bir fırsat”

Üretim konusunda milli bir proje olan havza modeli, Türkiye’de bakliyat üretim artışının ivme kazanmasına vesile olacak önemli bir fırsat. Yapılacak çalışmalar, kendine yeterlilikte ve ihtiyacımız olan ihracatta artışı getirecek.

Türkiye’de 1990’lı yıllarda yıllık 1.5 milyon ton bakliyat üretimine ulaşılmış ve sıfır ithalat ile 750 bin ton ihracat yapılmıştı. Ayrıca o yıllarda Türkiye, küresel ticarette Hindistan’dan sonra ikinci sıraya kadar yükselmişti. Yıllar itibarıyla Türkiye’nin bakliyat üretimi geriledi ve bakliyat ürünleri ithalat eder duruma geldi. Ekim alanlarının azalmasının da söz konusu düşüşte etkisi büyük. 1990’da 20 milyon dekar olan Türkiye’nin bakliyat ekim alanı, bugün 7 milyon dekara geriledi. Buna bağlı olarak üretimde de yaklaşık yüzde 41’lik düşüş meydana geldi. Üretim düşüşündeki birinci etken ise 1994 yılında TMO’dan dolayı bakliyat alım desteğinin kesilmesi. Desteğin kesilmesinden sonra bakliyat üretimi maalesef yıllar itibarıyla azalma eğilimi gösterdi. Öte yandan Kanada ve ABD, bakliyat ekimi ve üretimine verdikleri önemi artırarak, alt yapı, tohum ve toprak yapılarını hazırladı. Böylece Kanada, özellikle yeşil mercimekte globalin bir numaralı üreticisi olmayı başardı. Ayrıca üretimdeki yüksek verim ve maliyet fiyatlarının bizlerden daha ucuz olması, Kanada’yı piyasada söz sahibi olma konumuna getirdi.

Üretim yüzde 6 ihracat yüzde 10 arttı

PAKDER olarak, bakliyat ve pirinç sektörünü beraber temsil eden bir sivil toplum kuruluşuyuz. 2018 yıl sonu itibarıyla Türkiye bakliyat-prinç sektörü iç pazarda, 6 milyar lirası bakliyat ve 4 milyar lirası ise pirinç olmak üzere yaklaşık 10 milyar liralık büyüklüğe sahip. Ayrıca sektör, 5 bin kişiyi de istihdam ediyor. TÜİK verilerine göre, 2018 yılında Türkiye’nin bakliyat ürünleri üretimi 2017’ye göre yüzde 6’lık artış ile yaklaşık 1.2 milyon tona ulaştı. 2018 yılında bakliyat ürünleri üretiminin az da olsa artması, ihracatı yüzde 10’un üzerinde artırdı. Bu durumun artarak devam etmesi ve hak edilen üretim ve ihracat rakamlarına ulaşılmasını umuyoruz.

Nüfus artış hızı, küresel ısınmaya bağlı iklim değişiklikleri, ekilebilir tarım arazilerin azalması gibi ana faktörler nedeniyle dünyanın gıda konusunda arz talep dengesizliği yaşama ihtimalinin büyük bir risk olabileceği bugününden görülüyor. Bu süreçte Türkiye’nin, değişen iklim şartlarına göre toprak yapısını gözeterek, üretim planlaması yapması gerekiyor. BM tarafından açıklanan rapora göre, dünya nüfusu 2050 yılında 9.5 milyar kişiye ulaşacak. Buna bağlı gıda talebi de en az yüzde 50 artmış olacak.

Ekonomik değerinin yanı sıra bakliyatlar, insan sağlığı açısından da üst düzeyde ürünlerdir. Bakliyatlar, sadece beslenme öğünlerimizin içindeki bir gıda maddesi değil. Bakliyatlar; içerdiği liflerden, vitaminlerden, minerallerden, çeşitlilikten, bir besinden daha fazlası. Biz bu ürüne çok inanıyoruz ve bireye özel faydalarına inanıyoruz. Tüm bu parametreler bakliyatı proteinden daha fazlası yapıyor. Bir gün gelecek, her öğünümüzün içinde mutlaka bir bakliyat ürünü olacak. Bu açıdan bakliyat gıdanın geleceğidir.

“ÜRETİCİNİN DÜŞÜK FAİZLİ KREDİYE ULAŞIMI SAĞLANMALI”

MEHMET FETHİ GÜVEN
Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB)
Teknik Hizmetler Kurulu Başkan Vekili

Türkiye'de 1980'li yılların ikinci yarısında uygulanan destekleyici politikalar, baklagil üretimine ivme kazandırdı ve üretimde artışı sağladı. Ancak 1990'lı yıllarda uygulanan tam tersi politikalar baklagil üretimini olumsuz etkiledi. 1994 yılında baklagillerin destekleme kapsamından çıkarılması ise üretimin azalmasına neden oldu. Müdahale alımlarının tamamen durdurulması ve yeni politikalar oluşturulamaması sonucu üretici pazarlama sorunuyla karşı karşıya kaldı. Ürettiği mamulü elinde kalan üretici, fiyat garantisi olmaması nedeniyle üretimi daha kolay olan diğer ürünlere yöneldi. Ancak günümüzde Türkiye'de çeşitli ürünlere uygulanan prim desteği, sertifikalı tohumluk kullanım desteği, mazot ve gübre desteği baklagilleri de kapsıyor. 2005 yılından itibaren baklagil üretiminde kullanılan mazot ve gübre destekleme kapsamına alınarak, dekar başına 2.4 TL mazot ile 1.6 TL gübre desteği verildi. 2018 yılında baklagillerde dekar başına 14 TL mazot ve 4 TL gübre desteği olmak üzere toplam 18 TL destek verildi.

Üretimde sürekliliğin sağlanması için

Girdi fiyatlarının düşürülmesi halinde maliyetler azalacak. Böylece hem üretici hem de tüketici kazanacak. Kısaca üretimi desteklememiz kaçınılmaz hale geldi. Desteklerdeki kesintiler kaldırılmalı, üreticinin düşük faizli krediye ulaşımı sağlanmalı.

ön koşullar arasında üretici gelirlerinin artırılması geliyor. Bu gerçekten yola çıkarak üretimini canlandırmak amacıyla baklagillere prim desteği verilmeye başlandı. 2008 yılında baklagiller için başlatılan destekleme ödemesi üreticilerin tekrar üretime dönmelerinde etkili oldu.

2008 yılında kilogram başına 9 kuruş olarak uygulanmaya başlanan fark ödemesi, 2018'de 50 kuruşa çıkarıldı. Su kısıtı olan bölgelerde bu desteğin yüzde 50 fazlasının uygulanması, üretimin artırılması yönünde atılmış önemli adımlardan biri oldu.

“Tarım arazileri parçalı ve parsel sayısı fazla”

Öte yandan bugün itibarıyla sektörün önemli sıkıntılarının başında yapısal sorunlar geliyor. İşletmelerde tarım arazilerinin parçalı ve parsel sayısının fazla olması, sulama yatırımlarının bitirilememesi ve örgütlenme sorunları bir an önce çözülmesi gereken yapısal sorunlar. Ayrıca, 2018'in Eylül ayında döviz kurlarının yükselmesi ithalata bağımlı tarım girdileri fiyatlarında önemli artışlara yol açtı. Üretici, girdi kullanamaz hale geldi. Girdi fiyatlarının düşürülmesi halinde maliyetler azalacak ve bu da ürün fiyatlarının düşmesini getirecek. Böylece hem üretici hem tüketici kazanacak. Kısaca üretimi desteklememiz kaçınılmaz hale geldi. Desteklerdeki kesintiler kaldırılmalı, üreticinin düşük faizli krediye ulaşımı sağlanmalı.

2017 yılında gümrük vergi oranlarının düşürülmesiyle artan ithalat miktarı, iç piyasada buğday fiyatlarını olumsuz etkiledi. TMO geçen yıl hasadın başında müdahale alım fiyatını bir önceki yıla göre yüzde 11.7 artış olarak açıklasa da üreticilerin birçoğu kalite düşüklüğü ve bir an

önce peşin para ile satış yapma zorunluluğu gibi nedenlerle ürünü müdahale alım fiyatının altında sattı.

“Fiyatlarındaki yükseliş nedeniyle üretici gübre kullanamadı”

Üretimde kaliteyi etkileyen en önemli unsur, uygun zamanda ve uygun miktarda gübre kullanımıdır. Sahadan edindiğimiz bilgilere göre 2018 yılı ekim döneminde dolar kurundaki artışa bağlı olarak gübre fiyatlarındaki yükseliş nedeniyle, üreticinin önemli bir kısmı gübre kullanmadan ekim yaptı. Ayrıca çiftçinin son yıllarda buğday üretiminden fazla kâr elde edememesi, 2018'de girdi fiyatlarının yüksek olması nedeniyle üretimden vazgeçmesine veya farklı ürünlere yönelmesine neden oldu. Bu durumun 2018/19 üretim döneminde kalite ve rekolteyi daha da düşürmesi bekleniyor. Kalitenin ve rekoltenin düşmesi nedeniyle ithalatın ilerleyen yıllarda artacağı tahmin ediliyor.

Türkiye'de baklagil ithalat ve ihracatında görülen artış ve azalışlar, üretimde yaşanan sorunların yanı sıra küresel piyasada rakip ülkelerin elde ettikleri rekabet üstünlüklerinden kaynaklanıyor. Türkiye'de tarımsal üretim maliyetlerinin yüksekliği, elde edilen ürünün para etmemesi, yaşanan doğal afetler nedeniyle azalan üretim, verim düşüklüğü gibi etmenler, küresel piyasalara ucuz fiyatla ürün satan ülkeler karşısında rekabet şansını yok ediyor. Baklagil üretiminin artırılması için öncelikle üretim planlaması yapılarak girdi maliyetlerinin düşürülmeli ve üreticinin desteklenmesi gerekiyor. Diğer sorunlardan önce bu üç ana sorun çözüldüğü takdirde tarımsal üretimin artarak küresel ticaretten daha fazla pay alacağımızı net bir biçimde söyleyebiliriz.

“HUBUBAT VE BAKLIYAT EKİM ALANLARINDA GERİLEME VAR”

HÜSEYİN DEMİRTAŞ
Türkiye Ziraatçılar Derneği (TZD) Başkanı

Hububat ve bakliyat üretimi konusunda, 2019 yılına dair ilk tahminler için ekim alanları, gübreleme/ilaçlama ve iklim koşulları gibi üç kriteri belirlemek önemli. İlk iki faktör destekleme politikalarıyla yakından ilgili. O nedenle en önemli faktörün destekleme politikaları olduğu da söylenebilir. Üretim düşüşündeki birinci etken 1994 yılında bakliyat alım desteğinin kesilmesidir. Daha sonra bu yanıştan dönüldü.

2008’de bakliyata kilo başına 10 kuruş olmak üzere yeniden destek vermeye başlandı. Ancak bu rakam 2015’e kadar sabit kaldığı için üretimin artışına katkısı olmadı. 2015’te destek 20 kuruşa, 2016’da 30 kuruşa ve 2018’de 50 kuruşa çıkarıldı. Desteğin artırılması ve üretim açığı nedeniyle fiyatların artması başta nohut olmak üzere bakliyat ürünlerinde yeni bir yükselişe yol açtı. Bu gelişme sonucu 2018’de nohut üretimi yüzde 34 oranında arttı ve üretim 470 bin tondan 630 bin tona yükseldi. Ancak genel destek oranı sabit kalırken, bu yetersiz fonun sektör içindeki dağılımının değiştirilmesi bazı ürünlerde desteğin artmasına, ister istemez diğer bazı ürünlerde gerileme yaşanmasına neden oldu.

Örneğin bakliyat ürünlerine destek ar-

Hububat ve bakliyat ekim alanlarında yıllardır devam eden bir gerileme söz konusu. Örneğin, buğdayda 2005’te 9 milyon hektar olan ekim alanı, yıllar itibarıyla daralarak 2018 yılında 7.6 milyon hektara geriledi.

tılırken, buğday üreticilerinin payı azaldı. Bunun sonucunda nohut üretimi artarken, buğday üretimi geriledi. Bu durum, sorunun temelinde tarıma ayrılan kaynağın artırılmaması ve yasanın öngördüğü oranın altında kalmasının yarattığı olumsuz sonuçları açıkça sergiliyor.

“Üretiminin teşvik edilmesi büyük önem taşıyor”

Bu tablo, Türkiye’de buğday ve bakliyat ekim alanlarının genişletilmesi ve üretiminin teşvik edilmesinin ne kadar büyük önem taşıdığını ortaya koyuyor. Buna karşın uygulanan politikalar üretimi teşvik etmek yerine üretimden caydırıcı bir rol oynuyor. Bu politikaların başında ise desteklemelerin yetersizliği geliyor. Türkiye’de 2006 yılında çıkarılan Tarım Kanunu ile tarımsal üreticilere bütçeden ayrılmaz kaynağın GSMH’nin yüzde 1’inden az olamayacağı karara bağlandı. Buna karşılık o tarihten bu yana bu oran olması gerekenin yaklaşık yarısı düzeyinde kaldı. Bu olumsuzluktan en çok etkilenen kesim buğday ve bakliyat üreticileri oldu. 2019 yılı destekleri de bu çizginin ötesine geçemedi.

Hububat ve bakliyat ekim alanlarında yıllardır devam eden bir gerileme söz konusu. Örneğin, buğdayda 2005’te 9 milyon hektar olan ekim alanı, yıllar itibarıyla daralarak 2018 yılında 7.6 milyon hektara geriledi. Bakliyat ekim alanlarında da benzer bir durumla karşılaşıyoruz. 1990’da 20 milyon dekar olan bakliyat ekim alanı zamanla yüzde 65 azalarak, bugün itibarıyla 7 milyon dekara geriledi. Üretim de buna paralel olarak yüzde 41 oranında düştü. Türkiye’de bakliyat alanında en önemli ürünlerden biri mercimek.

Araştırmalara göre mevcut koşulların devamı halinde özellikle kırmızı mercimek

ekim alanlarında azalma öngörülüyor. Kırmızı mercimek en fazla GAP bölgesinde yetiştiriliyor. GAP bölgesinde sulama projelerinin gelişmesiyle birlikte kurak iklimde yetişebilen mercimek yerine pamuk, mısır ve sebze üretiminde artış yaşanıyor ve bu da kırmızı mercimek ekim alanlarında azalmaya yol açıyor. Yapılan bilimsel projeksiyonlara göre, 2017 yılında yaklaşık 2.7 milyon olan kırmızı mercimek ekim alanı, 2020’de yaklaşık 1 milyon 750 bin dekara kadar düşecek.

“Üretimdeki açık ithalat yoluyla kapatılacak”

Buna paralel 2017’de 400 bin ton olan kırmızı mercimek üretiminin de 300 ila 325 bin tona gerileyeceği tahmin ediliyor. Kuru fasulye ekim alanları açısından yapılan benzer bir projeksiyona göre ise 2017 itibarıyla yaklaşık 898 bin dekar olan kuru fasulye ekim alanları yüzde 10 azalarak, 2020’de 806 ila 807 bin dekara düşecek, üretimdeki açık ise ithalat yoluyla kapatılacak.

Üretimin düşmesi ve Türkiye’nin gıda ihracatının artmasına bağlı olarak ithal edilen buğday miktarı giderek arttı. Bu rakam 2018 yılı itibarıyla 5 milyon tonun üzerine çıktı. Buna bağlı olarak buğday ithalatında da gümrük vergi oranları sıfırlandı ve bu durum üretim üzerinde ek bir olumsuz etken oluşturdu. Benzer bir durum bakliyat ürünleri açısından da geçerli. Nitekim 2019 yılı başında Cumhurbaşkanlığı’nın 649 sayılı kararı ile TMO’ya gümrüksüz olarak ithal edilmek üzere 2 milyon 600 bin tonluk bakliyat ve hububat için tarife kontenjanı açıldı. Karar uyarınca TMO’ya 1 milyon ton buğday ve mahlutun yanı sıra 700 bin ton arpa, 700 bin ton mısır, 100 bin ton kuru baklagil ve 100 bin ton pirinç için gümrüksüz ithalat yetkisi verildi.

“SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIMIN ÖNÜ AÇILMALI, İSRAF ENGELLENMELİ”

HÜSEYİN ARSLAN
Dünya Bakliyat Federasyonu Başkanı

Dünya Bakliyat Federasyonu, bakliyat sektöründe etkin ticaret yapılabilmesi için uluslararası standartlar oluşturmaya çalışıyor. 2016 yılının Dünya Bakliyat Yılı ilan edilmesi ile farkındalık sürecinin başladığını ifade eden Dünya Bakliyat Federasyonu Başkanı Hüseyin Arslan, bu süreçte atılan birçok adımla Birleşmiş Milletler'in 10 Şubat'ı Dünya Bakliyat Günü olarak kabul ettiğini belirtti. Arslan, “Çalışmalarımıza başladığımızda globalde bakliyat hakkında yeterince bilgi sahibi olunmadığını fark ettik. Başkanlığım sürecinde bu durumu değiştirmek ve ‘tarımın öksüz çocuğu’ diye adlandırdığım bakliyatın hak ettiği değeri bulması için çalıştık” dedi. Bakliyatın hak ettiği değeri bulabilmesi için atılan adımlar sonrasında uluslararası bakliyat standardının belirlenmesini sağladıklarını kaydeden Dünya Bakliyat Federasyonu Başkanı Hüseyin Arslan, “Etkin ve kazançlı bakliyat ticareti için ithalatçı ve ihracatçının kârlılığını artıracak, her türlü ticari karmaşanın önüne geçecek bakliyat standartları belirlenmesi gerektiğini görüyoruz” şeklinde konuştu.

Bakliyat ticaretinde her ülkenin belirlediği farklı standartların ticareti olumsuz etkilediğini söyleyen Arslan, ihracatçı ülkelerin

Sürdürülebilir tarım bilincinin artırılması gerekiyor. Bu noktada bakliyat sektörü de hak ettiği değeri görmeli. Dünyada tarımın sürdürülemediği bir nokta, insanlık için bir felaket anlamına geliyor. Ancak dünya olarak maalesef o noktaya doğru koşuyoruz.

koyduğu standartların, ithalatçı ülkenin kazancını ve memnuniyetini düşünmediğini, yalnızca üretici ve ihrac eden ülkenin memnun kalmasına dönük standartlar belirlediğini anlattı. Küresel ölçekte geçerliliğini koruyan ve denetim mekanizması oluşturan, her ürün çeşidinde ortak paydada belirlenmiş standartların, gerektiği noktada Dünya Bakliyat Federasyonu tarafından belirlenebileceğini vurgulayan Arslan, “Bu standartlar; boy, ölçü, buruşukluk, yabancı madde miktarı, malın kırılmasında verimi etkileyen faktörler gibi spesifik kalemlere göre belirlenmeli. Örneğin, Ukrayna, Rusya ve Kazakistan gibi ülkelerde bu pazar yeni oluştuğu için kendi standartları yok. Dolayısıyla başka ülkelerin standartlarını kullanıyorlar. Bu karışıklık yaratıyor. Biz buna bir standart getirerek ticareti kolaylaştıracağız. Belirlenecek standartlar, maliyeti de düşürecek” dedi.

“Komite oluşturduk standartlar üzerine çalışıyoruz”

Arslan, farklı ülkelerin bir araya geldiği bir komite oluşturduklarını ve standartlar üzerine çalışmaya başladıklarını da sözlerine ekledi. Küresel bakliyat ticaretini kolaylaştırmak ve geliştirmek adına attıkları önemli adımlardan birinin sektöre yeterince hitap etmeyen Green and Food Trade Association (GAFTA) kontratının değiştirilmesi olduğunu dile getiren Hüseyin Arslan, bu değişikliğin global bakliyat sektöründe devrim niteliğinde bir adım olduğunu söyledi. 2018 yılında tüm dünyada geçerli olan GAFTA Sözleşmesi yerine Dünya Bakliyat Federasyonu'nun hazırladığı kontratın kullanıldığını aktaran Arslan, “Sözleşme GAFTA tarafından onaylandı, dünyada bu kullanılıyor artık. Bu durumu üyelerimize, kendi kaderimizi tayin ettik diyerek aktardım” ifadelerini kaydetti.

Her ülkenin bakliyat birliğinin, Dünya

Bakliyat Federasyonu üyesi olması gerektiğini, bu amaç doğrultusunda her ülke ile yakından ilgilenecek, ülkelerle karşılıklı iş birliği ve bilgi değişimi anlaşmaları yapmaya başladıklarını belirten Hüseyin Arslan, bu sayede ülkelerde yaşanan gelişmelerden tüm dünyanın haberdar olabildiğini ve en önemlisi ülkelerin ve dünyanın ortak sorunlarını tespit edebildiklerini aktardı. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda karşılıklı çıkan en tehlikeli gündemin gıda ihtiyacı ve israf olduğunu belirterek, Birleşmiş Milletler'in verilerine göre, gelecek 40 yılda üretilmesi gereken gıda miktarının, insanlık tarihi boyunca üretilen gıda miktarının toplamına tekabül ettiğini açıklayan Arslan, “Sürdürülebilir tarım bilincinin artırılması gerekiyor. Bu noktada bakliyat sektörünün de hak ettiği değeri görmesi gerekiyor. Dünyada tarımın sürdürülemediği bir nokta, insanlık için bir felaket anlamına geliyor. Ancak dünya olarak maalesef o noktaya doğru koşuyoruz” şeklinde konuştu.

“Üretilen her gıdanın üçte biri çöpe gidiyor”

Bugün itibarıyla önemli hale gelen başka bir sorunun ise israf olduğuna dikkat çeken Hüseyin Arslan, üretilen her gıdanın üçte birinin çöpe gittiğini kaydetti. Gelişmiş ülkelerin üretim aşamasında israf olan ürün kayıpları daha azken, gelişmemiş ülkelerin üretim aşamasında kayıplarının daha fazla olduğunu ileten Arslan, bu noktada üretimin bilinçli bir şekilde devam etmesi ve gıda israfının önlenmesinin elzem olduğuna dikkat çekti. Aynı zamanda uzun ömürlü ve sürdürülebilir tarımın önünü açacak üretimin desteklenmesi gerektiğini ifade eden Arslan, Türkiye'nin de bu noktada bilinçli ve duyarlı tarım politikaları geliştirmesi gerektiğini kaydetti.